

DRÁVASZÖGI KERESZTEK*

KONTRA FERENC

Néhány hónappal később, amikor a faluban jártunk a házvétel ügyében, benéztünk Ronecékhoz. A konyhában pipacsos abrosszal volt leterítve az asztal. Mihály elém is rakott egy poharat, aztán kitöltögette a hazait. Fanyar bora volt. Apám elmondta, hogy mégis megkötöttük az üzletet, nemsokára szomszédok leszünk. Megvárjuk az őszt, a termés miatt.

Már vártam, hogy mikor terelődik a szó a csárdára.

Hiába mondtam szegény öcsémnek, hogy kevesebbet igyon, ne járjon annyit a torka után. Odahordta a pénzt, az esztét, végül még a szeme világát is ott hagyta. Gyenge ember volt, szegény. Ez persze a szüleink hibája is, akik elkényeztettek bennünket. Gazdag paraszt volt az apánk, tengernyi pénzzel. De, megjegyzem, zsupori is, a végtelenségig. Engem kitanított kenderszövőnek. A városban inaskodtam egy kitűnő mesternél, Engelnek hívták. Csónakkal jártunk át a Dunán. Amikor átértünk, rögtön a kocsmá felé vettük az utunkat. Persze Anti hamar rákapott az ivásra. Meglehet, hogy én is rossz példát mutattam neki. Bárki könnyen befolyásolhatta. Nekem végül mégis sikerült megállnom a lejtőn, ő viszont sohasem tanulta ki az asztalosságát. Mire megy ezek után, vakon? Eltékozolta mindenét. Mostoha a sors, fanyar, mint ez a bor. Tékozló természetű voltam én is,

két kézzel szórtam a pénzt. Folyton csavarogtam valamerre. Vásárról vásárra jártam legénykoromban, kártyáztam, bálakban mulattam. Ritkán töltöttem otthon az éjszakát. Sok csókor adtam, sokat kaptam, belém habarodtak a lányok. Fékezhetetlen voltam, hogyha

* Részlet a Forum Könyvkiadó 1987. évi regény pályázatának első díjas pályaművéből

a szerelemről volt szó. Kószáltam egyik szoknyától a másikig. Miért utasítottam volna vissza, ha tárt karokkal vártak. Csóválták a faluban a fejüket az emberek, hogy

nem nehéz kitalálni, mi lesz a sorsa a birtoknak, ha meghal az apja, elpredálja az örökségét majd egy év alatt, talán még addig sem fog tartani. Akasztófára való az ilyen! Elengedtem a fülem mellett. Kockáztam tovább, koccintgattam a kocsmában, fittyet hányva a vészmadarakra. Apámék kezdetben alig törődtek tivornyázó kedvteléseimmel, rossz szokásaimmal. Tőlük foghattam annyi pénzt, amennyit csak akartam, egészen addig, amíg apám fülébe nem jutott a hír. Meghallotta egy szép napon, hogy tönkretettem a szomszéd lány tisztességét. Hiába próbáltam neki megmagyarázni, hogy mindig kettőn áll a vásár, de ő csak fújta a magáét. Szerinte én alattomos módon elcsavartam Mariska fejét, és most szégyent hoztam mindkét családra. Hiába élveztem, az öreg hajthatatlan maradt. Egészen összeszűkültek a szemei. Ritkán látott haragra gerjedt. Behívott a tiszta szobába, és így szólt hozzám vére hagyott arccal, akkor már csöndesen, megfontoltan:

Mihály fiam, tudod, hogy mindig kedveltelek. Elnéztem a léhaságodat, a lustaságodat. Sose gátoztalak benne, hogy a magad útját járd. Bőségesen elláttalak pénzzel. Pedig én keményen megdolgoztam érte, de tőled meg az öcséd től sose sajnáltam. Sajnos, hagytam, hogy Antit is rossz útra vezesd. Alighogy felnőtt, és már csak az italon jár az esze. Reméltem, hogy egyszer, ha eljön az ideje, terád hagyom ezt a szülői házat, a földeket, a kecskéket és a birkákat. Mert örökké csak az Isten él. Én gondoskodni akartam a jövőtökről,

de ma megtudtam valamit, amitől megundorodtam tőled. El sem mondhatom, hogy elbúsultam; előntött a szégyen verejtéke, amikor megtudtam, hogy mit tettél az én kenyeres pajtásom egyetlen lányával! Hanem annyit mondhatok, ha el nem veszed Mariskát, akkor a házamat, a földemet és minden jószágomat Antalra hagyom, téged pedig kizárlak az örökségből. Sose hagynám a vagyont olyan emberre, aki csak rosszra használná, miközben mások életét megkeseríti és tönkreteszi. Mint te, aki elbolondítod a gyanútlan asszonyokat, és elveszed az ártatlan lányok tisztességét. Csak egyszer mondom el, tehát rögtön döntened kell: vagy elveszed Szalma Mariskát, és öröklöd a birtokomat, vagy nem, és akkor lemondhatsz mindenről, koldusbotra jutsz! Nem bánom: reggelig gondolkodhatsz, melyiket választod a kettő közül! Eljött az ideje, hogy megembereld magad.

Aztán magamra hagyott. Hogy beszélhetett így velem, ilyen szívtelenül? Szóhoz sem jutottam tőle. Hát mondtam én, hogy nem akarom elvenni Mariskát? De ő meg sem várta a válaszomat. Jól tudtam — akármilyen csöndes és jólelkű volt máskülönben —, sohasem vonja vissza, amit egyszer kimondott. Hajlíthatatlan.

Mit tagadjam, gondban voltam. Csakugyan szerettem azt a lányt, és úgy terveztem, hogy előbb-utóbb majd elveszem feleségül. De egy darabig még szívesebben éltem volna legényfejjel megszokott kedvteléseimnek: az ivásnak, a szerencsejátékoknak és a szerelemnek. Amellett az bosszantott még legjobban, hogy apám parancsára kellett házasodnom, ráadásul képes volt kitagadással fenyegetőzni. Hát nagy boldog az én apám, arra gondoltam: hiszen kész vagyok én elvenni Szalma Mariskát. Szeretném is, mert olyan hamvasan szép lány, de most, hogy ok nélkül fenyegettek meg, nagy kedvem lett volna elhalasztani az esküvőt egy időre. Dagadt bennem a büszkeség. Nagy felindultságomban nem tudtam eldönteni, mitévő legyek,

forogtam az ágyban álmatlanul. Sötét alakok csoportosultak és foszlottak szét a semmibe előttem. Tanácsot vártam, ugyanakkor jól tudtam, magamnak kell döntenem. Ezért maradtam otthon akkor este. Kétségek között vergődtem. Idegen hangok jöttek az éjszakából, egyre nehezebb lett a dunna. Aztán elviselhetetlenné vált a forróság, nyomasztott a sötét. Úgy éreztem, egyre távolodom a szobától, önmagamtól. Végül aztán sétálni indultam, hogy lehűtsem felhevült véretem. Nekivágtam a kocsiútnak. Ismerősek voltak a bozontos, útszéli bokrok a sötétben is. Rágyújtottam egy frissen sodort cigarettára, és mivel az éjszaka igen enyhe volt, az út további sétára csábított. Csak mentem előre, és ahogy egyre szaporábban lépkedtem, majdnem szaladtam, lassan meg is feledkeztem gondjaimról. Ahogy távolodtam a falutól, egyre világosabbnak tetszett az éjszaka, ragyogott fölöttem a félig telt hold. Szél se rezzent a csöndes és enyhe kora őszi levegőben. Már gyalogolhattam egy ideje, amikor hirtelen az eszembe villant, hogy későre járhat, ideje lesz visszafordulni. Holnap egyébként is búcsú van a faluban! Egészen megfeledkeztem az időről. Megálltam és körülnéztem: a Pálinkás dűlőhöz értem. Alighogy ezt megállapítottam, hirtelen hangokat és lódobogást hallottam az úton,

felém közeledtek. Ugyan ki járhat idekinn ilyen késő éjjel? Ismét megálltam, fülelni kezdtem a neszeket: a hangok kétségtelenül egyre közeledtek. Több ember beszélgetett, de nem értettem, mit mondanak. Elindultam a

zaj irányába. Mintha valami imafosztlányok lettek volna. Takácsék szilvásához értem. Elindultam a fák közé. Egyre tisztábban hallottam őket. A szilvás közepén — jól láttam a holdfénynél — egy csoport ember körüláll valamit, aztán felveszik, és cipelik kifelé a gyümölcsösből. Kik lehetnek ezek? Olykor egész zarándokcsapatok jártak át a hegyen. Nem hagyhatták ki egyik templom búcsúját sem. Szent emberek hírében álltak, az utolsó ítéletről prédikáltak, viharvirágokat szenteltek. Észrevettem, hogy felém közelednek, heten voltak, mint a gonoszok. Szemügyre vettem őket, feltűnt, hogy egyforma, hosszú kabát van rajtuk. Közben mormoltak tovább valami egybemosódó, érthetetlen szöveget. Még mindig nem vettem ki, hogy ugyan mit cipelnek ilyenkor, éjnek évadján. Odajöttek hozzám, és körülálltak. Nehéz terhüket odahajították a lábamhoz,

egy holttestet.
Megmerevedtem, szinte földbe gyökerezett a lábam a félelemtől. Kiszaladt ereimből nyomban a vér. Ekkor az egyik ősz öregember odajött hozzám:

hát nem szerencse, hogy találkoztunk, Ronec Mihály? Tudtam, hogy el fogsz jönni. Mostoha a sors, mert a bűnökért felelni kell! Erre egy szót sem tudtam kinyögni, összeszorultak a fogaim. Hátrálni próbáltam, de az öregember odaállt, és elismételte még egyszer. Csak álltam némán, mint akinek a szájadlásához ragasztották a nyelvét. Ekkor a társaihoz fordult, apró szeme szinte villogott a kárörömtől: Vakapád!

Nézzétek ezt a szarjancsít, egy szava sincs hozzánk, így átnéz rajtunk! Mivel büntessük ezért? Legyen tűz a büntetés, azzal sújtjuk a családot. De ne örülj, nem úszod meg ennyivel! Rád még hosszú, keserves percek várnak. Most azt csinálhatunk veled, amit akarunk! Rossz életet éltél és vezeklésül mostantól a szolgánk leszel. Teljesítened kell minden kívánságunkat! Ne is próbálj ellenszegülni, mert látod, ezzel az éles késsel találod magad szemközt! Gyerünk, emeld föl ezt a halottat! Fűlsértő, éles hangon beszélt, rikácsolt. Kétségbeesésemben csak annyit tudtam felelni:

soha, mert bármennyire is remegtem a félelemtől, azért ugyanolyan csökönyös és makacs maradtam, mint azelőtt. Minden idegszálammal arra összpontosítottam, hogy riadtságomat észre ne vegyék. A megfélemlített, beszari emberrel könnyebb elbánni. Az öregember kacagva elismételte, hogy nem akarom felemelni a tetemet; gonoszul felkacagott, úgy hangzott, mint amikor a rozsdás zárban csikordul a kulcs.

Akkor eltemtetjük veled, reccsent újra a hang, ahogy egy gally eltörik. Ahogy ezt kimondta, a hét alak lassan közeledett felém. Egyikük felkapott egy karót, és tarkón vágott vele. Védekezni sem volt időm. A sötétben ki sem tudtam venni pontosan, hogy mi történik. Térdre estem. Rugdostak, ahol értek. Egyszerre kezdtek el beszélni, egymást túlkiabálva szidtak, közben jókat röhögtek rajtam. Megpróbáltam elszaladni, mert szembeszegülni esztelenység lett volna ilyen túlerővel. Alighogy lendületet vettem, egyikük kinyújtotta a lábát, és elgáncsolt. Megint elterültem. Összeszorítottam a fogaimat. Magamba akartam fojtani a fájdalmat. Minek keltsek szájalmat ezekben az átkozottakban? Mire feltápáskodtam, ott csillant egy-egy kés a kezükben. Kimért nyugalommal figyelték a mozdulataimat. Megint közelebb jöttek, szorosan lefogtak, hogy meg sem tudtam moccanni, alig kaptam levegőt. Tátogtam, mint a hal; értelmetlen szavakat formáltam. Arcomat a földre nyomták. Tehetetlenül hasaltam a szilva-fa alatt. Körülöttem rothadó gyümölcsök. Aztán a hátamra fektették a hullát, és otthagytak vele;

öklendezni kezdtem. Éreztem az oszlásnak indult hús szagát. Hideg volt, akár egy jégtábla. Mellkasa a hátamhoz és a vállamhoz préselődött, karjait pedig a nyakam köré kulcsolták. Aztán néhány méterre elhúzódtak tőlem, várták a hatást. Hagyták, hogy feltápáskodjak. Felemeltem. Akkor már habzott a szám az átkozódástól. Erre újra nevetni kezdtek. Megráztam magam, hogy ledobjam a hátamról a hullát,

de az nem mozdult. Félelmem és megdöbbenésem csak megsokszorozódott, amikor éreztem, hogy a két csontos kar, mint egy lakat, bezárja a nyakam. Lábával pedig szorosan átfogta a derekamat. Akármennyire is erőlködtem, éppúgy nem tudtam ledobni magamról, mint ahogy a ló sem tudja levetni a hátára szíjazott nyerget. Földbe gyökerezett a lábam. Hahotázni kezdtek megrökönyödésen. Úgy éreztem, hogy végem van, elért a végzet ujjá, mert gonosz és buja életet éltem, csak ezért lehet hatalmuk rajtam az elvetemült gazembereknek. Felderengett előttem a sötétben a lányok arca. Akiket szerettem. Tekintetükből a számonkérés dühét olvastam ki. Megfogadtam akkor mindenre, ami még szent maradt az életemben, hogy megjavulok. Csak meneküljek meg a haramiák karmaiból. Felcséggül fogom venni Mariskát, és így haladéktalanul eleget teszek apám kívánságának. Nem tudom, mennyi idő telhetett így el;

megtörtém. A testi kínok között eltelt öt perc nem azonos ötpercnyi számolással. Odajött hozzám ismét az öregember, és így szólt:

eljött az ítélet napja. Látod, Mihályka, nem emeled fel a testet, amikor megparancsoltam neked... Hanem mégiscsak fel kellett emelned. Hiába makacszkodtál. Talán ha azt parancsolom, hogy temesd el, azt sem akarod majd megtenni, amíg rá nem kényszerítelek? De észrevehetted volna, hogy nem viccelődni jöttünk ide. Kihúzgáljuk a beleidet, ha nem teszed azt, amit parancsolunk!

Erre azt motyogtam, hogy bármit megteszek, amit csak kívánnak. Bármire hajlandó vagyok, csak szabadítsanak meg végre undorító terhemtől. Kezdtém észre térni, felmértem a helyzetemet, azért beszéltem ilyen — tőlem szokatlan — udvariassággal. A vezérőreg gúnyosan elnevette ismét magát:

látom, kezdesz lehiggadni. Mi most igazságot szolgáltatunk. Lefogadom, hogy mire elválunk egymástól, már nagyon szelíd és csöndes leszel... Cipelni fogod ezt a holttestet, mint a bűnödöt, ahogy a megváltó cipelte keresztjét a Golgotára. Vidd el a hátadon a Péter-templomba, és áss neki sírt az oltár előtt a templom közepén! Fel kell emelned a kőlapokat! Hanem aztán tedd is vissza őket ugyanúgy, ahogy voltak! Hordd ki a földet a templomból és hagyj mindent pontosan úgy, ahogy találtad, hogy senki ne vehesse észre, mi történt! De ez még nem minden:

meglehet, hogy majd valaki megtiltja, hogy ott temesd el a tetemet a templomban, talán már fekszik ott valaki,

aki nem akarja megosztani helyét ezzel a döggel. Ha a Péter-templomban nem tudod eltemetni, akkor tovább viszed a hegyre, és ott földeled el a templomkertben! Világos? Ha ezt a munkát rendesen elvégzed, elkotródhatsz. De ha ellenszegülsz, végzünk veled! Akkor váratlanul elhallgattott az ősz öregember, egy percnyi csend után a társai felkacagtak, nyerítettek, akár a lovak, és összeverték a tenyerüket. Lódulj, mert nincs sok időd napkelteig! Ha temetetlen marad a halott, mielőtt fölkel a nap, akkor véged! Ezt már úgy ordította a fülembe az egyik szakállas gazember. Még hogy szent zarándokok?! Gátlástalan véredek, akik felzabálják az utolsó kecskét is. De előbb mást is tesznek vele. Mindenre képesek. Állatok. Ökölcsapásokkal és farba rúgásokkal noszogatva indítottak útnak. Mennem kellett még hozzá gyorsan, mert suhantak mögöttem fenyegetően az éles kések, kilátásba helyez-

ték, hogy kiherélnek, ha nem indulok futólépésben előttük a hullával. Kongott a süket csend,

repedt harangok jöttek élém, csengtek-bongtak a fülemben, rámerevedtek a fákra, törtek

a gallyak a lábam alatt, hiába nyitottam szemem a sötétre, sehol sem leltem támaszra. Csorgott rólam a verejtek. Ömlött szét előttem a hold rideg, sárga fénye. Bokáig jártam az avarban meg a sárban. Újabb levelek hulltak rám szítálva, ahogy az akácfa nyurga törzséhez értem. Sűrűsödtek a fák, még sötétebb lett, nekicsapódtam egy törzsnek, visszalökött az útra, ha útnak lehet azt nevezni egyáltalán. Gyümölcsfák között vezetett tovább az ösvény. Tovább haladtam a fekete semmi felé. A halál könyomata büzlött a hátamon. Fel se mertem nézni a holdra. Fájt volna a fénye. Fájt volna a halál édeskés büze. Valami madár csattogott fölöttem. Követett, mint a dögszag után kullogó, sunyi állatok. A pusztulás mázsás súlyai ültek minden léptemen. Milyen szerencsétlen, aki ledőlne inkább a sáros, szaros földre, de menni kénytelen. Cipelni terhe sötétjét. Megbotlik egy kőben,

elesik, de nem jön a cirenei ember, hogy segítsen. A bűnös asszonyok is a semmibe vesznek vörösre színeződő kendőikkel. Recsegő kísértetekké válnak az olajfák,

élém törnek az ágaik. Úgy éreztem, nincs a környéken olyan ösvény, sáros dűlő, nyirkos szurdok vagy szekér vágta mellékút, amelyet végig ne jártam volna azon az éjszakán. Időnként vaksötét lett, valahányszor csak felhő haladt el a kénsárga hold előtt. Az orromig sem láttam, néhányszor elestem. Valahol a szomszéd falu határában járhattam már. Hol alaposan megütöttem magam, hol megúsztam a dolgot, de ha így, ha úgy történt, abban a minutában fel kellett pattannom, tovább kellett sietnem, mögöttem folyton csörtetést halottam. Szétváltak

előttem a szűrös kratánbokrok. Áttört a holdfény a felhőkön, hátrapillantottam, láttam, hogyan settenkednek utánam a gazemberek. Hallottam később, hogy arról beszéltek, hogyan lehetne kicsalni a parasztoktól valami állatot ebédre. Fecsegték. Néha hangosan, rikoltva szólították egymást, máskor minden bevezetés nélkül hajba kaptak valami apróságon. Ugratták egymást pénzt csörgetve, ahogy a malacokat hívják haza, kukoricát zörgetve a pléhbögrében. Elsütöttek néhány tréfát az én számlámra is. Madarak

röppentek föl almukból, szárnyukkal majd kiverték a szemem. Magam sem tudtam,

milyen messze járok már, vagy milyen közel a célhoz, amikor az egyik zsvány rám kiáltott: állj meg! Látod ott azokat a kiszáradt fákat? Ott van a Péter-templom a fák mögött. Szedd a lábad! Meg fogsz lakolni a bűneidért!

Háttra se néztem. Magas, félig már leomlott falak előtt találtam magam. A templom körül szétszórta tucatnyi vén, odvas fa állt. Se levelük, se gallyaik, csak csupasz, görbe karjaikat tarták ki az éjszakába, mintha fenyegetőztek volna. Mintha számon kérnék: kik pusztították ki a fák nemzetségét? Ki szelte

darabokra a tölgy törzset? Elmondtam magamban háromszor is az imádságot, amit egy öregasszonytól hallottam, hátha lesz foganatja. Péntek van, annak is a hajnala, a megváltó szenved, öt mély seb kínozza, megered a vére, folyó lesz belőle, atya mondja fiúnak, ha ezt elmondod, harmadnapra feltámasztalak. Átmentem a testtel a patak hídján, mozgok a deszkái... Hátranéztem, hogy követnek-e, de felhő takarta el a holdat, és az éjszaka olyan sötét lett, hogy semmi sem láttam. Elindultam a templom felé vezető, fűvel benőtt ösvényen; zárva találtam az ajtót, keresni kezdtem a kulcsot, és meg is találtam a párkányon. Nyikordult egyet a zárban. Kitértam az ajtót. Dohos, meleg levegő csapott meg. Bementem a tetemmel a templomba. Mintha neszt hallottam volna a sötétben. Gyűjtsd meg az oltáron a gyertyákat!

Összekoccantak a fogaim félelmemben. Odatapogatóztam az oltárhoz. Végighúztam a tenyerem rajta. Megtaláltam a gyújtót. Remegve gyújtottam meg a gyertyákat a háromkarú, aranyozott gyertyatartón. A templom elhanyagolt volt. Ugyanitt állt már a mohácsi vész alatt is. A törökök állítólag éléskamrának használták. Egyik fala már bedőlt. Az ablakok fekete üregei üresen néztek az éjszakába. A padok fája elkorhadt,

letört. Deszkadarabok heverték szerteszét. A padlózatot részben már felfeszegették, nyilván a törökök elrejtett kincseit keresték. Az aranyhintót azonban máig sem találták meg. Meggyújtottam néhány újabb gyertyacsonkot. Egy ásót találtam az oltárnak támasztva. Felkaptam, és a templom közepén a kőlap alá csúsztatam az életem, teljes súlyommal a nyelének dőltem, lassan emelkedni kezdett a kő, felfeszítettem. A többi már könnyebben ment, csak a hulla aggatott a hátamon. Még két-három követ kellett kimozdítanom a helyéről, alattuk puha volt a föld. Kidobáltam vagy négy ásónyit, és akkor láttam, hogy azon a helyen már eltemettek valakit. De újra

a földbe nyomtam az ásót. Nyilván megsértettem a holttest puffadt hasát, mert nyomban

fölpattant a sírjából, és rettenetes hangon elüvöltötte magát: takarodjon innen! Aztán visszahanyatlott a gödörbe. Akkor már tényleg bűnösnek éreztem magam; hideg verejték patakzott az arcomon. Rövid csend után tompa puffanással leesett a hátamról a tetem. Csak álltam. De kis idő múltán, amikor láttam, hogy a másik holttest nyugodtan visszafeküdt a helyére, fölbátorodtam: visszaszórtam rá a földet, elsimítottam fölötte, és gondosan visszahelyeztem rá a kőlapokat, pontosan úgy, ahogy voltak. Tehát Bodolára kell cipelnem ezt a dögöt, gondoltam magamban, miközben visszazártam a templomajtót, a kulcsot visszatettem a párkányra. Ügyet sem vettem a hét gazemberre. Elindultam a kocsúton a hegy felé. Akármilyen fáradt voltam, mennem kellett. Egyre nehezebben haladtam a teherrel a hátamon. Úgy éreztem, mindjárt összeesek. A halott ember hideg, szörnyű ajkai szóra nyíltak:

temess oda! Tehát ez lesz az a hely. Aztán mondott még valamit: azért öltek meg, mert nem akartam nekik adni a kecskémet.

Beléptem a templomkertbe a hullával a hátamon. Keleten már halványan szürkülni kezdett az ég, a felhők lassan tüzet fogtak, mégis sötétebb volt, mint valaha, mert a hold már lenyugodott, és a csillagok is visszahúzódtak. Ez az aprócska temető egy csupasz templomdombon állt, alig néhány sírhalom volt benne. Deszkakerítés vette körül. Odaértem a kis temető közepére, körülnéztem. Ahogy körbefordultam a hullával a hátamon nagy megkönnyebbülésemre egy kiásott sírt láttam magam előtt. Odaléptem, és belenéztem: a gödör mélyén egy fekete koporsó feküdt. Lemásztam, és felemeltem a fedelét. Üres volt. Ekkor a tetem, amely egész éjszaka rajtam csimpaszkodott, hirtelen eleresztette a nyakamat, a lábszáraival is elengedte a derekamat;

lehemperedett a koporsóba. Visszahelyeztem a fedelét. Előbb két kézzel szórtam rá a földet. Aztán felfedeztem a lapátot. Gyorsan dolgoztam. Közben széttekintettem, de a gonosztevőket sehol sem láttam. Amikor a sírgödör megtelt, addig ugráltam rajta, míg jó kemény nem lett a föld, döngöltem, egyre tapostam;

és akkor váratlanul apám hangját hallottam: hát te minek rugdosod a dunyhát? Lenéztem a padlóra, az ágy mellett apró tollpíhék szállingóztak. Fülledt meleg vett körül. Csorgott rólam a verejték. Vajon miért takaróztam be állig? Élvezni akartam még egy

darabig a reggel feloldozását. Lehunytam ismét a szemem, tudva azt, hogy az álmok okosakat mondanak, óva intenek. Apám pontosan tudta, hogy mit fogok válaszolni, aztán úgy keltem fel az ágyból, mintha kicseréltek volna. Tiszta inget vettem elő a szekrényből meg a szeb-bik csizmámat, amit csak vasárnap szoktam felhúzni. Akkor hát indulhatunk, mondta apám hamiskás mosollyal az arcán. Kérdezni és válaszolni ilyenkor egyre megy. Azon gondolkodtam, hogyan kell egy ilyen mondókát elkezdni. Szerencsére a férfiaknak általában nincs idejük arra, hogy kétségbeessenek. Főleg akkor, ha a jövőjükön tőprengenek. Apám azzal biztatott, hogy minden megvan a lakodalomhoz. Igazán nem is érti, miért haboztam eddig, ha már úgylis megesett a dolog. A ház előtt a virágoskertről lassan szállt fel a harmat, szinte szemlátomást zsugorodtak össze a parányi ezüstgolyók a leveleken és a szirmokon. A tüskerózsa csupaszodó ágai között hálót szőtt a pók. Harmatcseppek ülték végig a könnyű fonalakat. Aki később jön, az már nem láthatja. Én nem akartam későn érkezni. Hunyorgva néztem a kora őszi napfénybe. Becsuktam magam mögött a kaput. Apám kint várt az utcán. Szekerek zörögtek előttünk az úton. Úgy emlékszem arra a reggelre, mintha tegnap lett volna.

Magam sem hittem, hogy olyan gyorsan híre megy Szalma Mariska teherbe esésének. Mindenesetre apám idejében meghallotta. Most hogy állítsunk be hozzájuk? Az élet nem állhat meg. Akárhogy számoltam, nem lehetett több, mint kéthónapos terhes. Későn értünk. Későn.

Azt hitte, hogy nem fogom elvenni. Arra vágyott, hogy egy test, egy vér és egy lélek legyen velem. A házasságunkban mégsem bízott. Szelíd és ártatlan teremtés volt. Úgy gondolta, hogy mindenki csak jót akar neki, még az ellensége is, erre tanította a vallás. Ő, aki folyton az angyalok jóságos hada közt járt, lépteire éberem vigyázott, csak a lába előtt összecsomósodó szerelemben botlott meg. Aki folyton a fehér dáliás oltár előtt fohászokodott, érthetetlen, hogy miért éppen a sátánhoz folyamodott segítségért. Úgy hitte, ha nemesen gondolkodik, nem vét a parancsolatok ellen, meghallgatják az imáit, és a veszélyek elkerülnek az életben. Mégis másként cselekedett. Talán a gyónás mindent megmásító, mindenható szerepében bízott. Miért cáfolt rá egy meggondolatlan tett ellenében dédelgetett imád-ságaira?

Válasz nélkül indult el a meredek úton, amelytől kezdettől óva intették, és amelytől a lelke mélyén maga is irtózott. Önmagát vetette meg, lenézve a saját érzéseit is. Nem hagyta, hogy mások

döntsenek helyette. Még azok sem adhattak tanácsot, akiket szeretett. Gyermekei ártatlansággal temetkezett zsebkezdőjének csipkéje közé, hogy óvja magát a rossztól, közben a saját akarata vitte mégis a csapda közelébe. Rácsok a csipkék, kövek a könyvek. Mások arcát szántották végig. Súlyuk elvész, nyomukban kiszaradt fű marad. Úgy jönnek,

törnek szét a szavak, akár a petróleumlámpa vékony üvege, melyre vizet freccsentettek. Úgy kérdezem

önmagamtól, mintha most már tudnám a választ. Pedig nem tudom. Ugyan miért nyitotta meg magát a rossznak? Miért nyitott úgy, ahogy egykor a szerelemnek? Elhagyták a nyájaskodó, irigykedő barát nők, akik vasárnap reggel még a ruháját dicsérgették a templom bejáratánál. Frissen

tört rózsza remegett a keblükön. Mint egy óra, amelynek kitépték a rugóját. Milyen különös, megnevezhetetlen szerkezet is ő, hogy immár csak mások gondolataiba ágyazottan, az én tépelődő kérdéseimbe merítetten kell élnie, magába szívnia és átalakítania e kijelentéseimet más hangzású, azonos értelmű visszaemlékezésekké, mindezt az alvajárók biztonságával, és úgy, hogy közben egyetlen saját gondolat, kézzelfogható vád se maradjon utána. Tettének igazi okai örökre rejtve maradnak az ölnyi vörösmárvány alatt. Vádló tekintetét hagyta ránk a falnak támasztott képen, melyen fehér csipkeruháját rózsaszínűre kente a fotográfus, aki mindig búcsúkor szokott feltűnni, és jövedelmező üzleteket köt a naiv süldőlányokkal, akik újonnan varratott, ünnepi ruhájukban pózolnak, mosolyognak a fényképezőgép örömet és bánatot egyaránt megörökítő lencséje előtt.

Mariska komoly maradt. Hatástalanok voltak a legrafináltabb mosolycalogató módszerek is. Így akart megmaradni nekünk. Ez is az ő akarata, makacssága volt. Arcának szigorú márványán megfeketedtek az idő könyörtelen árnyékai. Ugyanazt a képet évekkel később egészen más szemmel nézzük, belelátjuk azt is, ami csak később történt. Azóta ráfeketedett az elmúlás a hamvas arcra. Akkor miért nem láttam meg ezeket az ijesztő árnyékokat?

A hűség neki szent dolog volt. Az orgonabokor mögé hívott, és azt mondta, hogy érintsem meg a homlokát. Bonyolult játéknak, izgalmas kihívásnak tetszett hosszú heteken át tartani az íratlan megegyezést, hogy akkor sem kételkedünk egymásban, ha dühöseket vagy nagyon boldogtalanokat vagyunk:

mintha nagyon sokáig össze volnánk zárva valakivel egy szűk, ablaktalan szobában, úgy, hogy mindig hátat kell fordítanunk egymásnak. Az esküt nagyon komolyan vette. És persze nem lehet kitérni a kérdés elől:

mi lehet egy ilyen megegyezés mögött? A házasság egyre halványuló ígérete, vagy az a rejtett fájdalom, amelyet gyermekkorunk óta magunkban hordozunk, és semmi szín alatt sem szabad elárulnunk. Sokkal fontosabb a testi fájdalomnál, minden kinnál az,

hogy senki meg ne tudja.

Cserezsnyeajkát összeszoritotta, nehogy elsírja magát, és sokáig feküdt mellettem szóltanul. Csak amikor már az összes torkára akadt gombócot lenyelte, akkor tudott akadozó hangon ismét megszólalni:

senkinek sem szabad megtudnia. Szemérmesen takargatta a foltot az alsószoknyáján.

Nem bízott már senkiben. Tisztában volt vele, milyen veszélyes lett volna ebben az állapotban egy forgalmas úton elindulnia. Csak képzelte, hogy leolvassák az arcáról, kitalálják a járásából, hova tart, és miért megy. Másokkal már történt ilyen, méghozzá elég gyakran, és semmi jó nem származott belőle. Akárhogy igyekezett is egyenesen menni, lábai össze-összeakadtak. Az addig benne forró, kitörni vágyó gondolatok egyszeriben fojtogatni kezdték,

dühödt kegyetlenséggel bírálta felül egész addigi életét, szerelmét, minden tettét. És egyre jobban felbátorodva kezdte bevallani magának a keserű igazságot. Lehetetlen visszakövetkeztetni, mi járhatott a fejében, amikor a javasasszony háza felé vette az útját. Észrevette, hogy baj van, azért fordult hozzá segítségért, és a félelem elhomályosította józan ítélőképességét. A szerelem is ugyanolyan intenzitással munkált benne, mégis legyőzte végül a szégyenérzet, amely végzete felé sodorta. Csak meg ne tudják.

Mi vihette rá, hogy mégis az élet ellen forduljon?

Takácsék szilvása mellett lakott a vén boszorkány. Sokan jártak hozzá mindenféle gyanús ügyben. Jósolt dióbélből, kivetett kövek-ből, és bűnös jóvendölései sorra beteljesültek. Bűbajos italokat kotyvasztott vadrózsabogyóból, vérszínű volt a lötyye. Magzatelhajtással is foglalkozott, maga fabrikálta hozzá az eszközöket. Szöges dróttokkal kaszabolta össze a megindult életet. Hogy biztosan sikerüljön a

kuruzslása, végül azt tanácsolta Mariskának, hogy dugjon fel egy hagymát, az majd odabent meggyökerezik, és kihúzza a magzatot. Azzal ki lehet tépni. Testből a test

kiszakad. És hitt a vén kuruzsló-
nak, aki már lányok tucatjának tette tönkre a testét-lelkét. Csak a halálos ágyán mesélte el, mi történt, amikor már nem nyerhetett feloldozást. Elcsuklott a hangja, torkát marta a tömjénfüst. Végső erejével a feszületet szorította magához. Feladták neki az utolsó kenetet. Felszáradt a harmattal. Magukkal vitték a hajnali napsugarak. Fehér volt, akár a frissen esett hó,

fekete lett körülötte minden,
akár a legszörnyűbb álmok sötétje, melyekben azt sem tudja, miért bűnhődik az ember. Éjszaka megkondultak a repedt harangok. Késő volt lilomot keresni a lombját

hullató kert mélyén, őszbe fonnyadtak
mind a fehér virágok. Létből a lét

kiszakad. Széttöri léttelen burka
sötétjét, és felszáll az elérhetetlen felhők magasába... Csupkés kelengyét is tettek a koporsóba, azzal együtt temették el. Mert egy testben két lélek sohasem nyughatik. Előbb meg kell odaát születnie, aztán kézen fogva indulnak az örökkévalóság felé. Árvább a szó a hallgatásnál. A hosszú csend után kinyögött

régen tör-

tént

nem vitte tovább a beszélgetés fonalát. Pedig Szalmaék házá-
ról még apám akart valamit mondani, de aztán meggondolta ma-
gát. Anna pipacos abroszát újabb vörös foltok tarkították: a hosz-
szú poharazgatás kerek borfoltokat hagyott maga után. Mihály még
egy üveggel az asztalra tett. Fanyar bora volt. Ne tölts többet,
indulnunk kell!